

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

**КРАСНІКОВА О.М., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

Розкрито історичний досвід у сфері фінансової політики України. Досліджена фінансова політика України на сучасному етапі. Запропоновані заходи по оздоровленню фінансової ситуації в Україні на сучасному етапі розвитку.

Reveals the historical experience in the financial policy of Ukraine. Investigated the financial policy of Ukraine at the present stage. The measures for improvement of financial situation in Ukraine at the present stage of development.

Постановка проблеми. Якщо історія не є актуальною без сучасності, то сучасність без історії просто не зрозуміла. Без вивчення історичного досвіду важко робити певні висновки, адже ми знаємо, що минуле характеризується певною циклічністю, і схожі на теперішню ситуацію моменти, були і раніше в житті нашої держави. Проаналізувавши літературні джерела з історії фінансової науки, переконуємось, що теоретичні й прикладні шляхи розв'язання сучасних фінансових проблем у значній мірі базуються на висновках минулого.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що незважаючи на значну кількість наукових досліджень у сфері державних фінансів та проблем фінансової політики України, серед яких найбільш відомими є праці українських вчених, В.Андрущенко, О.Василіка, В.Опаріна, В.Федосова, Ю.Пасічника, С. Дриги, І. Луніної, П. Мельника, А. Соколовської, В. Суторміної, С. Юрія та інших, на сьогодні комплексні дослідження питань, пов'язаних з вивченням історичного досвіду фінансової політики в Україні, практично відсутні. Отже, цілком очевидно є актуальність обраної теми дослідження.

Цілі статті. Метою даної статті є дослідження фінансової політики України у період становлення української держави на початку ХХ ст. та формулювання рекомендацій щодо фінансового оздоровлення країни в сучасних умовах.

Кризи – складне суспільно–економічне явище, в якому поєднуються матеріально–технологічна і соціально–економічна сторони. Вихід з кризи пов'язаний не лише з оновленням основного капіталу і переходом до нового технологічного укладу, а й з розвитком та вдосконаленням виробничих відносин.

Як відомо, фінансова криза в 1918 р. дійшла свого апогею. Податки не надходили взагалі, і обігові кошти до казни не поверталися. Податкового і взагалі фінансового плану не було. Звіти про прибутки та видатки не склалися. Вводилися окремі податки, попередні відмінялися. Але це відбувалося хаотично і випадково. Центральна рада жила фактично, за рахунок друкарського верстата.

На весну 1918 р. стан економіки України став катастрофічним. За такого занепаду до влади 29 квітня 1918р. прийшов гетьман Скоропадський. Його уряд повів більш активну роботу з розбудови української держави. Для чіткої роботи по налагодженню, зміцненню фінансової бази України в структурі Міністерства фінансів (яке, до речі очолював відомий економіст та фінансист Ржепецький) було створено Департамент Митних зборів, Департамент простих податків тощо. Працівники Міністерства поділялись фахово на ряди, від чого безпосередньо залежала їхня заробітна плата, рівень якої на той час, був досить високим. Чи не найголовнішим завданням перед гетьманом постали стабілізація національної валюти та врегулювання фінансової системи України.

Уряд зумів зацікавити Німеччину в друкуванні українських грошей у Берліні. Це значно підвищило їх якість та захищеність від підробок. Таким чином вдалося стримати інфляцію. Одним із важливих кроків для гетьманату стало підписання 15 травня 1918р. договору у сфері фінансів між українською державою, Німеччиною та Австро–Угорщиною. Переговори щодо обмінного курсу між карбованцем і валютами цих країн проходили в дуже напруженій обстановці. Незважаючи на тиск центральних держав Європи, українській делегації вдалося домовитись про встановлення досить вигідного для України еквівалентного грошового співвідношення. Таким чином, українська грошова одиниця «прив'язувалась» до міцної європейської валюти, що певною мірою страхувало її від можливої інфляційної кризи. На той час українська гривня була однією з найстабільніших валют у Європі. Вперше в економічній історії для стабілізації національної валюти було використано не золотий запас, якого Україна не мала, а природні ресурси – цукор і зерно.

У сфері податкової політики уряд спершу підвищив ставки

податків. Було введено цукрову монополію, адже Україна вважалася основним виробником цукру. Ввівши монополію на цукор держава фінансувала цукрові заводи, які не мали своїх обігових коштів.

Таким чином, за 7,5 місяців в умовах війни та розрухи ситуація в Україні почала стабілізуватись, встановились відносний спокій та порядок. За короткий час уряду вдалося значно здоровити фінансову систему України, зміцнити грошовий обіг.

Отже, успішна і глибоко виважена державна фінансова політика дозволила створити у 1918 р. стійку національну валюту, підтримати стабільність вітчизняної грошової системи та забезпечити відчутні тенденції до економічного відродження країни.

Саме тому без системного підходу, без комплексного оздоровлення фінансової ситуації, що мають бути узгоджені з конкретними національними особливостями, конкретними змінами процесів у кожній ланці економічної системи країни, неможливе фінансове оздоровлення країни. Інакше, якщо засоби щодо оздоровлення економічної ситуації використовуються частково, то результат нагадуватиме лише тимчасову “косметичну” операцію [1].

Заходи по оздоровленню фінансової ситуації в сучасній Україні можуть дати позитивні результати лише за умов початкового, обов'язкового і суттєвого оздоровлення фінансів базової ланки економіки – фінансів підприємств та організацій, ефективного стимулювання ділової активності та підприємництва, розвитку аграрного сектору та удосконаленням податкового законодавства [2]. Надмірне оподаткування скорочує обігові кошти і фонди розвитку підприємств, породжує неплатежі. Агресивна фіскальна політика також провокує «тінізацію» економіки, стримує інвестиції, які реагують на рівень податків. Проект Податкового кодексу України передбачає зниження рівня податкових ставок, проте слід урахувати, що в початковий період зменшення обсягів податкових надходжень до бюджету може означати збільшення його дефіциту. В процесі реформування податкової системи слід досягти оптимального співвідношення прямих і непрямих податків, оподаткування юридичних і фізичних осіб. Повинна бути удосконалена методика стягування податків, упорядковані податкові пільги. Податкову реформу в Україні потрібно розглядати як органічну складову макроекономічної політики, вона має бути спрямована на структурну перебудову економіки, забезпечення її стабільності і зростання, підвищення добробуту населення [3].

На сучасному етапі розвитку українського суспільства

пріоритетною складовою фінансової політики є соціальна спрямованість, забезпечення соціальної безпеки людини і суспільства. Найважливіша умова безпеки людини і суспільства – забезпечення достатнього життєвого рівня населення.

Належного рівня життя не забезпечує навіть праця громадян. Україна залишається далеко позаду європейських держав за рівнем оплати праці. Частка оплати праці в нашій державі у ВВП у цілому не перевищує 45%, тоді як у країнах Європейського союзу вона становить у середньому 65%. Усупереч, здавалося б, відчутному підвищенню заробітної плати в Україні, наше відставання від країн Центральної та Східної Європи не лише не зменшилося, а в більшості випадків навіть зросло: порівняно з Чехією – на 73 євро, Польщею – на 61, Естонією – на 53. Самі ж розміри відставання виглядають украй переконливо, особливо порівняно з Словенією (1049 євро в 2006 році), Чехією (549), Угорщиною (484), Польщею (473). Зрозуміло, за такої різниці в оплаті праці українська робоча сила, яка має попит на зовнішніх ринках праці, виїжджатиме за кордон, що теж становитиме загрозу стабільності, цілісності українського суспільства та робитиме сумнівний подальший успішний соціально–економічний розвиток держави [4, с.4].

Висновки. Здійснення процесу оздоровлення фінансової ситуації в Україні надасть змогу зупинити негативні процеси в економіці – падіння рівня виробництва, знецінення грошей, демографічна криза, занепад гуманітарної сфери, проблеми працевлаштування, незахищеність соціально вразливих груп населення, дефіцит держбюджету – та забезпечити передумови для подальшого економічного росту.

Використання видатків з державного бюджету як засобу забезпечення стабільних процесів розвитку передбачає, перш за все, сприяння досягненню цілей соціально–економічного зростання, що дозволить сформувати необхідні передумови для забезпечення достатнього життєвого рівня населення; подолання диспропорцій у доходах населення та регіональних диспропорцій – в умовах його життєдіяльності; захисту соціально вразливих верств населення через систему соціальної допомоги; покращення демографічної ситуації шляхом бюджетної підтримки соціальної політики; формування та динамічного розвитку середнього класу як основи соціальної стабільності суспільства, підтримки аграрної сфери через надання пільг та субвенцій.

Країни, що рішуче йшли шляхом ринкових перетворень, частково вже мають певні позитивні результати, які відображуються, передусім, у стримування інфляційних процесів, зростанні обсягів

виробництва, підвищенні рівня життя населення. Безперечно, що й Україна, маючи значний економічний потенціал, не лише стабілізує фінансову ситуацію в країні, але й забезпечить умови “керованості” інфляційним факторам, що надасть їй змогу зайняти належне місце серед інших економічно та соціально розвинутих країн Європи.

Перспективним з точки зору подальшого дослідження проблеми є з'ясування ролі місцевого самоврядування у стабілізації фінансової системи та формуванню взаємної довіри бізнесу і влади на основі справедливої, з економічної точки зору, системи оподаткування.

Література.

1. Білоцерківець В.В. Фіскальна політика та її роль в розвитку національного товарного виробництва: дис...канд.екон.наук: 08.01.01/Національна металургійна академія України.–Д., 2001.– 204 с.

2. Гринкевич С.С. Фіскально–економічна політика в перехідних умовах: Дис...канд..екон.наук: 08.02.03/Укоопсплка; Львівська комерційна академія.– Л., 2004.– 196 с.

3. Сухоруков А.І., Ладюк О.Д. Фінансова безпека держави. Навчальний посібник.–К.: Центр учбової літератури, 2007.–192 с.

4. Троїна В. Бюджетне забезпечення соціальної функції держави в Україні/ Фінанси України.–2008.– № 5.– С. 15–31.

5. Фінанси (теоретичні основи): Підручник/М.В. Грідчина, В.Б.Захожай, Л.Л. Осігчук та ін.; Під кер-вом і за наук. ред. М.В. Грідчиної, В.Б. Захожая.– 2–ге вид., випр. і допов.–К.: МАУП, 2007.– 312 с.